

1. Economisch toezicht op de gemeentelijke sanering

Economisch toezicht op de gemeentelijke afvalwatersanering baseerde zich tot voor kort voornamelijk op afspraken opgenomen in het samenwerkingsprotocol. Het protocol dat sinds 2005 wordt opgesteld en ondertekend door enerzijds de Economische Toezichthouder en anderzijds de drinkwatermaatschappijen beschrijft de informatiestromen waartoe beide partijen zich verbinden, herneemt de belangrijkste bepalingen van het drinkwaterdecreet en geeft invulling aan bepaalde berekeningen. In concreto stipuleert het protocol ondermeer verschillende documenten die de drinkwatermaatschappijen met voorafbepaalde regelmaat moet voorleggen aan de Economische Toezichthouder: de overeenkomsten tussen de drinkwatermaatschappijen en de gemeentelijke rioolbeheerder, de gemeentelijke tarieven en vrijstellingsregelingen, geaggregeerde kwartaal- en jaarrapporteringen, gemeentelijke rapporteringen, jaarboeken, etc... Andere afspraken inzake klachtenprocedures, uitwisseling attesten, en informatie over teveel betaalde bovengemeentelijke bijdragen worden eveneens vastgelegd. Op basis van deze gegevensstromen kan de Economische Toezichthouder reeds een eerste financiële controle doen, werkingsmiddelen toekennen, bestaan van kruissubsidies nagaan, een gemeentelijke databank uitbouwen, en naleving van decreten aangaande het waterbeleid (drinkwater, Vlarem II) verifiëren. Recent werden tevens bij alle drinkwatermaatschappijen steekproefsgewijs controles uitgevoerd en interviews afgenomen inzake de toekenning van bovengemeentelijke en gemeentelijke vrijstellingen en compensaties, de berekening van de bovengemeentelijke en gemeentelijke bijdragen, alsook de interne procedures van de drinkwatermaatschappijen.

Om haar taak te kunnen waarmaken van *inventariseren, evalueren, rapporteren en aanbevelingen opstellen betreffende het gemeentelijk rioolbeheer* – met als doel naleving bekomen van decreten en Europese richtlijnen, kostenefficiëntie stimuleren en betaalbaar houden van de drinkwaterfactuur – ontbrak het de Economische Toezichthouder tot 2007 echter nog aan belangrijke informatie: gedetailleerde informatie op gemeenteniveau van opbrengsten en kosten van het gemeentelijk rioolbeheer, alsook van de concrete investeringsprojecten. Economische Toezichthouder heeft dan ook in nauwe samenwerking met enkele proefgemeenten en in overleg met de drinkwatermaatschappijen, intercommunale rioolbeheerders en VVSG het 'rapporteringsinstrument' ontwikkeld dat detailbevraging van gemeentelijke saneringskosten, -opbrengsten en investeringsprojecten toelaat. Advies- en accountancybureau BDO Atrio werd onder de arm genomen om de verschillende gemeenten te ondersteunen bij de implementatie van het rapporteringsinstrument.

2. Waarom een gemeentelijk rapporteringsinstrument introduceren

Concreet wil de Economische Toezichthouder het economisch toezicht op de gemeentelijke sanering vervolledigen door haar decretale taak niet langer enkel en alleen te baseren op protocollair beschreven informatiestromen van/naar de saneringsplichtige drinkwatermaatschappijen maar ook rechtstreeks informatie op te vragen van de gemeentelijke rioolbeheerders waarmee de drinkwatermaatschappijen een contract kunnen afsluiten. Hiervoor werd het rapporteringsinstrument op punt gesteld dat rechtstreeks informatie opvraagt over de opbrengsten en kosten van het gemeentelijk rioolbeheer en over het verloop van de investeringsprojecten. Enkele gegevens zijn reeds door de Economische Toezichthouder op voorhand ingevuld: de uitgekeerde gewestelijke subsidies, de rioleringsgraden en vanaf 2009 ook de gemeentelijk saneringsbijdragen en -vergoedingen. De cijfergegevens in het rapporteringsinstrument zijn gegevens vanuit het standpunt van de rioolbeheerder en dit per gemeente. De Economische Toezichthouder opteerde de gemeenten als aanspreekpunt te nemen voor de invulling van het rapporteringsinstrument. Dit omdat de gemeente bij contractuele overdracht van het rioolbeheer niet altijd het volledige rioolbeheer overdraagt aan de intercommunales of drinkwatermaatschappij. Indien enkel de rioolbeheerder bevrraagd zou worden, zouden aldus de kosten gemaakt door de gemeente buiten beschouwing gelaten worden. Bovendien levert het rapporteringsinstrument cruciale informatie op voor gemeenten die het rioolbeheer (deels) hebben overgedragen.. De gemeente mag voor de invulling dus niet louter kijken naar de gemeentelijke boekhouding, maar dient ook de nodige informatie te bekomen bij de intercommunale of drinkwatermaatschappij. Meestal zijn er evenwel afspraken vastgelegd tussen de intercommunale

rioolbeheerders of de drinkwatermaatschappijen enerzijds en de Economische Toezichthouder anderzijds zodat deze rioolbeheerders deze taak voor hun aangesloten gemeenten kunnen overnemen.

Zoals reeds hoger aangegeven zijn de uit het rapporteringsinstrument verkregen gegevens van essentieel belang om verschillende doelstellingen van het economisch toezicht te realiseren:

Zo zal via het luik 'projecten' de gemeentelijke investeringsprojecten, zowel de gesubsidieerde als de niet-gesubsidieerde, kunnen opgevolgd worden. De Kaderrichtlijn Water (KRLW) omspannt een hele reeks maatregelen die moeten in praktijk gebracht worden om ondermeer een goede watertoestand te bereiken in 2015 (behoudens toegestane uitsteltermijnen). Ten gevolge van de subsidiëring van gemeentelijke projecten (GIP) is reeds een partiële oplijsting mogelijk. Een volledig overzicht daarentegen van alle investeringsprojecten per gemeente per jaar is het uitgangspunt van het rapporteringsinstrument.

Ook de decretaal beschreven verplichting om de gemeentelijke bijdrage louter aan te wenden voor de financiering van de gemeentelijke saneringsverplichting kan duidelijk geverifieerd worden via een aftoetsing van de saneringskosten versus de saneringsopbrengsten.

Verder ontving de Economisch Toezichthouder tot voor kort geen concrete verantwoording voor de gemeentelijke tariefhoogte o.b.v de 6 opgesomde elementen in de wetgeving (DWD art. 16bis; bedoeld om kruissubsidiëring te voorkomen). De meeste gemeenten en drinkwatermaatschappijen hielden deze gegevens niet specifiek bij of op zijn minst niet in deze vorm en detailgraad. Hiervoor hanteert de Economische Toezichthouder nu het gestandaardiseerde rapporteringsinstrument. Een verantwoorde relatie tussen de hoogte van het tarief en de saneringskosten op langere termijn is een belangrijke uitdaging die de VMM via het rapporteringsinstrument wenst te bereiken.

Tevens wil de Economische Toezichthouder, over een periode van verschillende jaren, in hoeverre de rioolbeheerders aan kostenefficiënt rioolbeheer doen. Vergelijking van kosten over X jaar per type projecten en per rioolbeheerder of regio zullen mogelijk zijn met het rapporteringsinstrument.

Tenslotte ligt het in de lijn van de bevoegdheid van de Economische Toezichthouder om aanbevelingen te formuleren inzake voorgaande topics en, meer algemeen, inzake een krachtige en evenwichtige financiering van het gemeentelijk rioolbeheer conform de Kaderrichtlijn Water.

3. Een eerste analyse van de resultaten van het rapporteringsinstrument

Het rapporteringsinstrument werd een eerste maal verstuurd naar de gemeenten van Oost-Vlaanderen in april 2008. De overige 4 provincies kregen de enquête toegestuurd in oktober '08 en november '08. Telkens werd een informatiesessie georganiseerd per provincie waarin het instrument, timing en ondersteuning werd toegelicht. De vooropgestelde termijn om het ingevulde rapporteringsinstrument terug te sturen naar de Economische Toezichthouder werd telkens vastgesteld op 2 maanden vanaf de datum van de infosessie. Een intensieve opvolging per mail en telefoon werd georganiseerd door de Economische Toezichthouder en tegelijkertijd worden gemeenten die extra ondersteuning vergen, ter plaatse bezocht en geadviseerd door de Economische Toezichthouder in samenwerking met BDO Atrio.

Hoewel het het uitgangspunt van Economische Toezichthouder is dat de eerste analyses pas representatief zullen zijn na 3 à 5 jaar van enquêteren bij de gemeentelijke rioolbeheerders, maakte de Economische Toezichthouder inmiddels een eerste voorzichtige analyse¹ op basis van de ingezonden rapporteringsinstrument van een kleine 200-tal gemeenten voor de verkregen gegevens van het jaar 2007. Deze eerste resultaten werden voorgesteld op de Vlaro-dag (31 maart '09) en hadden tot doel het publiek attent te maken op het belang en de analysemogelijkheden van het rapporteringsinstrument.

De data worden doorgaans via een grafiek of tabel weergegeven: meerbepaald voor Vlaanderen, de 5 provincies, en voor een grote stad en een dorp. De gegevens voor de 'stad' zijn afkomstig van 5 grote steden – waar mogelijk de provinciehoofdsteden en met méér dan 50.000 inwoners – terwijl voor het 'dorp' telkens 5 dorpen worden geanalyseerd uit de verschillende provincies en met minder dan 15.000 inwoners.

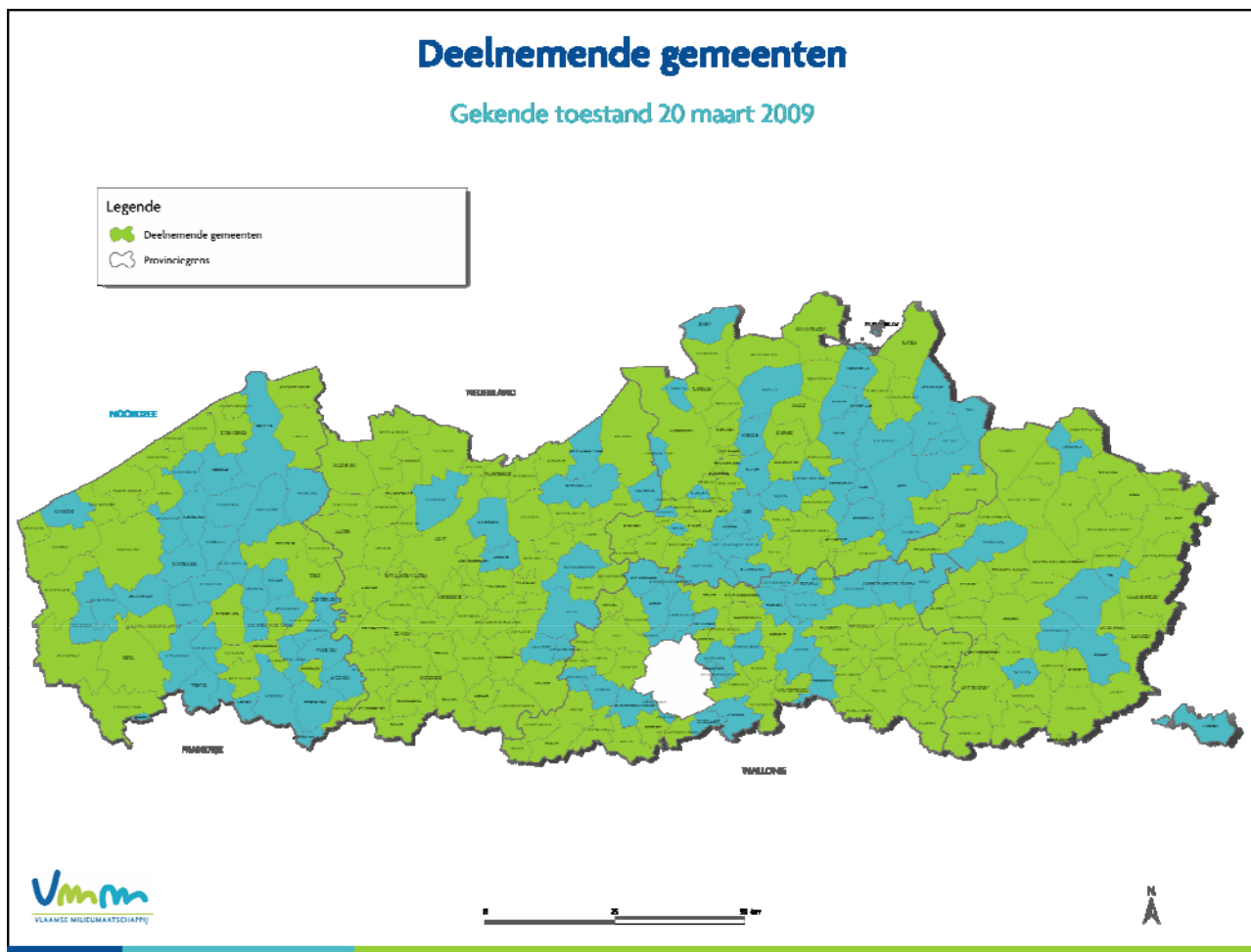
In elke grafiek of tabel staat telkens de representativiteit vermeld: dit percentage geeft het aandeel gemeenten weer dat het betreffende veld invulde en geeft dus een idee van representativiteit van de analyseresultaten².

¹ Stand van zaken dd 15 maart 2009: de analysegegevens zijn gebaseerd op de RI-input van 194 gemeenten. Tegen 20 maart 2009 waren 199 RI's binnengekomen hetgeen verwerkt is in bovenstaande geografische kaart. Op 2 april was VMM in het bezit van 205 RI's (op 308 gemeenten).

² Bijvoorbeeld, bij 'Rioleringsgraden' staat onder Vlaanderen '(13%)': dit betekent dat de bovenstaande cijfers inzake rioleringsgraden bekomen zijn van 13% van de Vlaamse gemeenten. Slechts 13% immers van de Vlaamse gemeenten heeft in dit eerste jaar alle drie de rioleringsgraden ingevuld in het RI. Voor deze parameter geldt er dit jaar dus nog een beperkte representativiteit van 13%.

Niet alleen wegens het voorlopig ontbreken van de rapporteringsinstrumenten van ongeveer een derde van de gemeenten, maar ook omwille van de analyse van gegevens van slechts 1 jaar en de mogelijks nog niet uniforme interpretatie en invulling van de verschillende posten, zijn de verkregen bedragen, aantallen en ratio's nog niet voldoende representatief en zal Economische Toezichthouder in de komende jaren al dan niet bevestiging zien van de huidige cijfers.

3.1. Aantal ontvangen rapporteringen

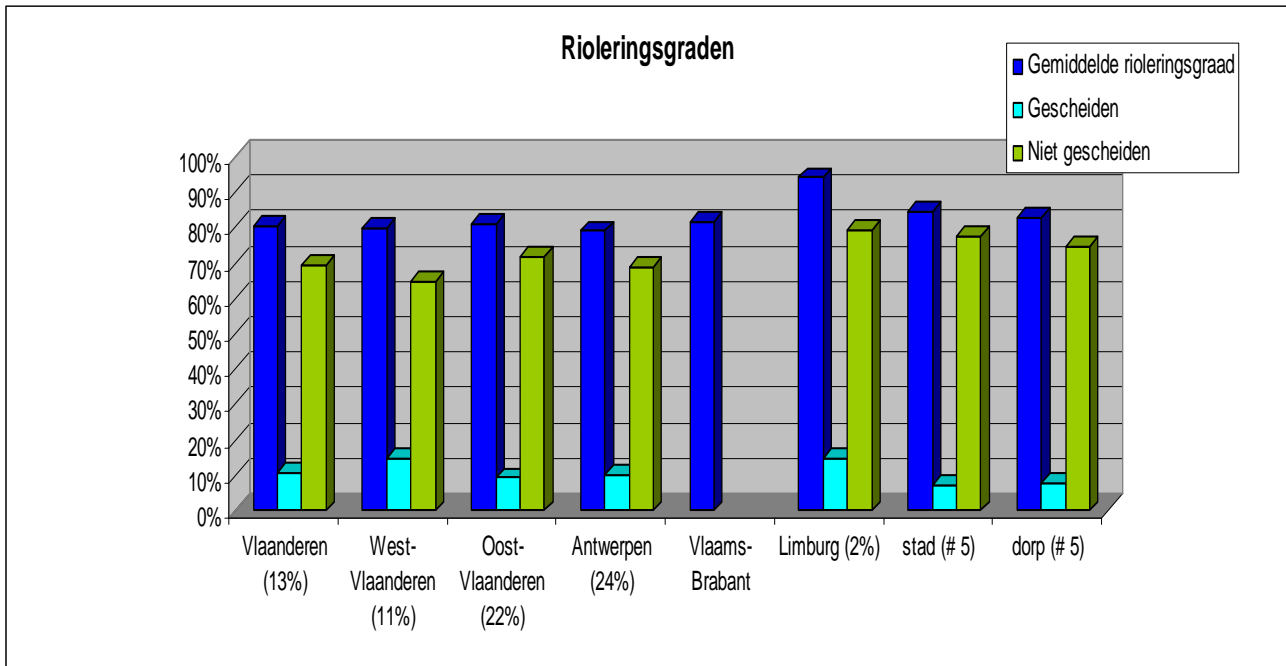

Op 20 maart 2009 was de Economische Toezichthouder reeds in het bezit van het rapporteringsinstrument (RI) van 199 gemeenten overheen Vlaanderen. Deze gemeenten zijn op bovenstaande kaart aangegeven in groen. Bij consultatie van de blauwe gemeenten verklaarden deze nog steeds bezig te zijn met het opzoeken en invullen van de gegevens of te weinig personeel en/of tijd te hebben om het RI onder handen te nemen. De samenwerking met de verschillende intercommunale rioolbeheerders werpt hier overigens vruchten af. Van de gemeenten die nog zelf het rioolbeheer doen, had op 20/3/09 slechts 39% het RI ingevuld en teruggestuurd terwijl voor de gemeenten waarvoor de intercommunale rioolbeheerder instaat voor het rapporteringsinstrument 99% van de RI's binnenkwam³.

³ Voor een aantal gemeenten onder Vivaqua, Ri-Ant en IWVA.

3.2. Rioleringsgraden

De rioleringsgraad is 'het percentage van de populatie op het gemeentelijk grondgebied welke aangesloten is op rioleringsnetwerk'. De gemiddelde rioleringsgraden per gemeente werden door Economische Toezichthouder vooraf ingevuld maar kunnen door de gemeentelijke rioolbeheerders overschreven worden indien recentere informatie dit rechtvaardigt. Tevens vraagt de Economische Toezichthouder de rioleringsgraad 'gescheiden' en 'niet-gescheiden' op.

Voor Vlaanderen resulteert dit in een gemiddelde rioleringsgraad van bijna 80% van de bevolking. Deze 80% kan verder onderverdeeld worden in 10% gescheiden rioleringsgraad en 70% niet gescheiden rioleringsgraad, of nog, 1 op de 10 Vlamingen zou reeds rechtstreeks aangesloten zijn op een gescheiden rioleringsgraad, of nog, 1 op de 10 Vlamingen zou aangesloten zijn op een gemengd afwateringsstelsel. .

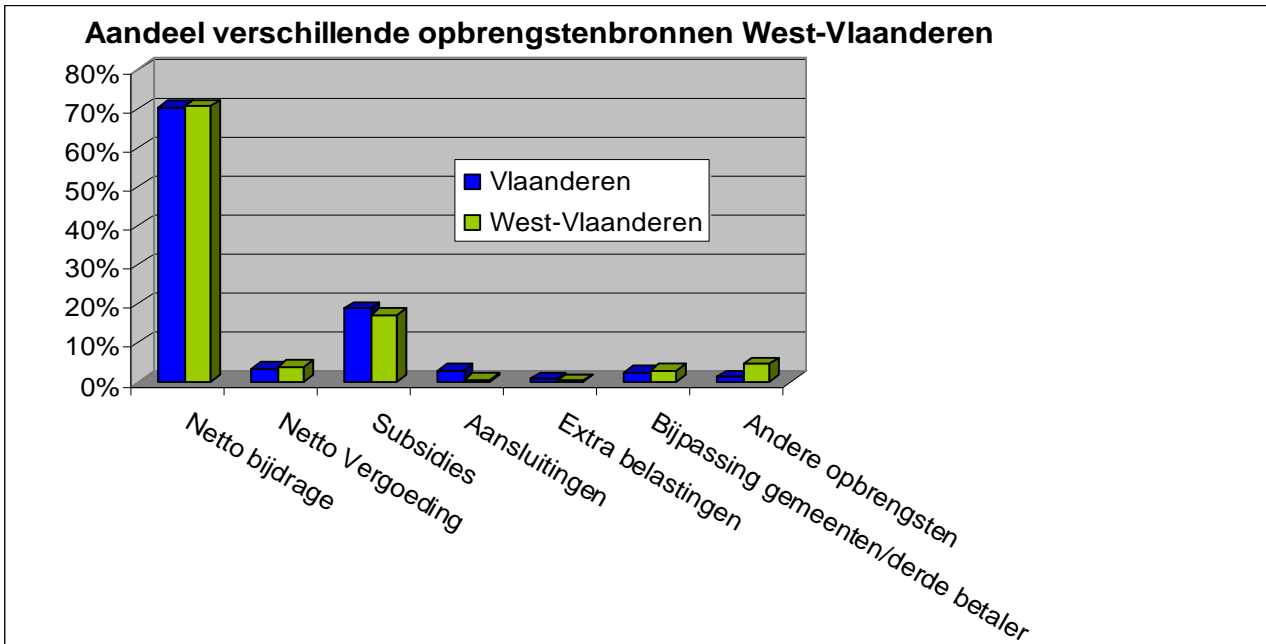
Over het algemeen ziet men vergelijkbare cijfers voor de verschillende rioleringsgraden in de verschillende provincies en voor een stad en dorp. Noemenswaardige uitzonderingen hierop zijn: Limburg heeft een gemiddelde rioleringsgraad van 91%, met name 10 % hoger dan het Vlaamse gemiddelde. Ook de gescheiden en niet-gescheiden rioleringsgraad in Limburg zijn beduidend hoger dan in de andere provincies met 13% gescheiden en 78% gemengd. Enkel West-Vlaanderen heeft een even hoge gescheiden rioleringsgraad.

Opvallend is dat ook tussen een stad en een dorp de rioleringsgraden weinig verschillen. Men had een beduidend hogere gemiddelde en gemengde rioleringsgraad kunnen verwachten in een stad. Enkel de gemengde rioleringsgraad is 4% hoger in een stad t.o.v. een dorp.

3.3. Opbrengstenratio's

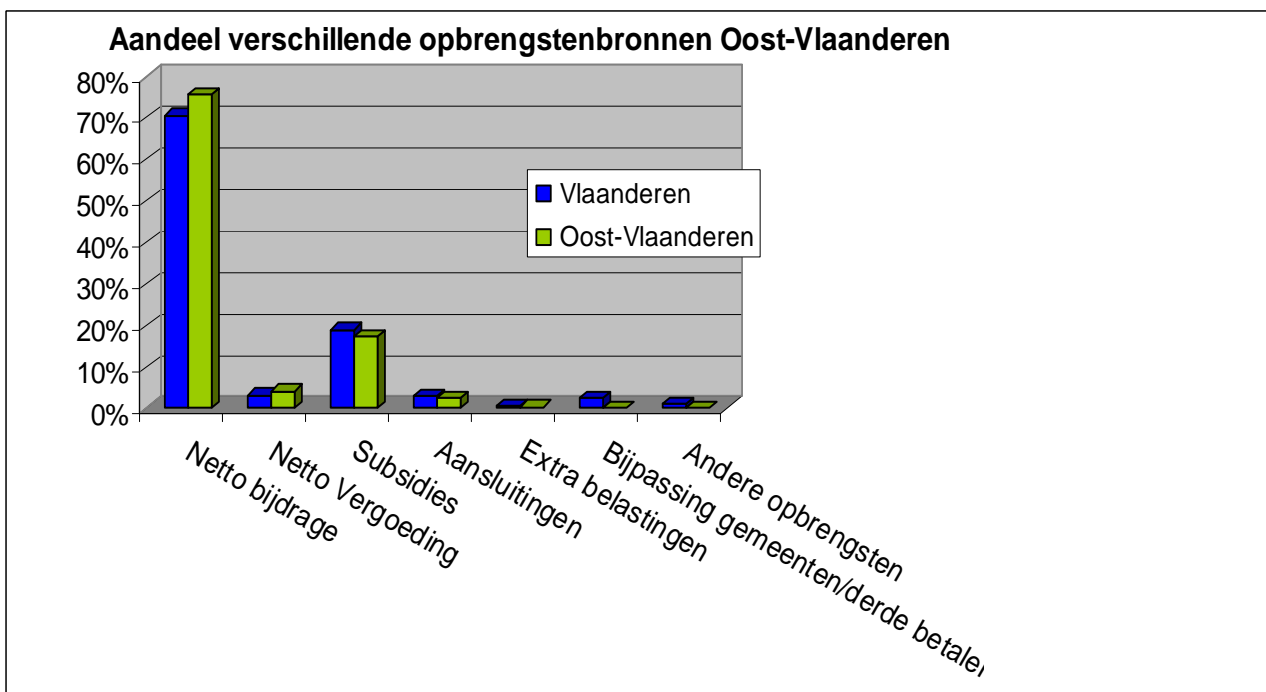
Wat betreft de opbrengsten kan de Economische Toezichthouder na 1 jaar hoogstens een ratio-analyse doen van de saneringsopbrengsten. Onder saneringsopbrengsten worden verstaan: de gemeentelijke saneringsbijdragen en -vergoedingen (gecorrigeerd met inningskosten van de drinkwatermaatschappijen), en eventuele gewestelijke subsidies, opbrengsten van rioleringsaansluitingen, extra rioolbelastingen, financiële tussenkomsten van de gemeente, en tenslotte een restpost andere opbrengsten gerelateerd aan de gemeentelijke sanering. Het gaat dus meer bepaald over saneringsopbrengsten die naar de (contractueel vastgelegde) gemeentelijke rioolbeheerder vloeien. Dit kan een gemeente of een intercommunale zijn. T.o.v. dit totaal (100%) worden de verschillende ratio's van de opbrengsten weergegeven voor Vlaanderen, de provincies, en een stad en dorp.

In onderstaande grafieken dienen de blauwe data telkens als referentie: algemeen in Vlaanderen blijkt dus dat de netto bijdrage in 2007 bijna 70% bedraagt van de totale saneringsopbrengsten, de netto vergoeding 3%, de gewestelijke subsidies 17%, aansluitingen 2%, rioolbelastingen minder dan 1%, financiële gemeentelijke tussenkomsten 2%, en andere opbrengsten 1%.

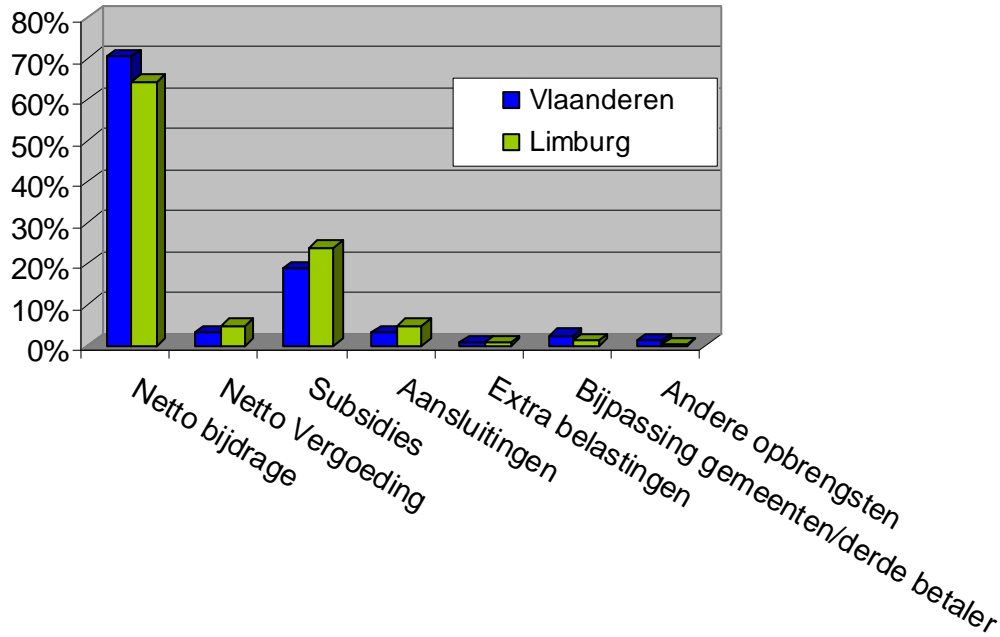
Vlaanderen (61%) - West-Vlaanderen (42%)

West-Vlaanderen, met een representativiteit van 42%, leunt zeer dicht aan bij deze Vlaamse cijfers. Ook Oost-Vlaanderen en Limburg, met een representativiteit van respectievelijk 78% en 77%, hebben vergelijkbare opbrengstenratio's.

Vlaanderen (61%) - Oost-Vlaanderen (78%)

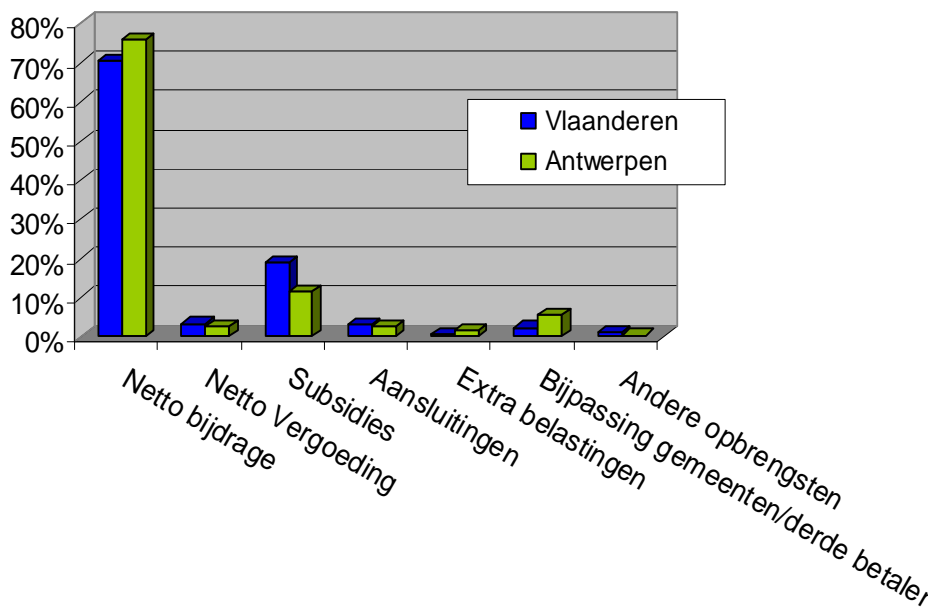
Aandeel verschillende opbrengstenbronnen Limburg

Vlaanderen (61%) - Limburg (77%)

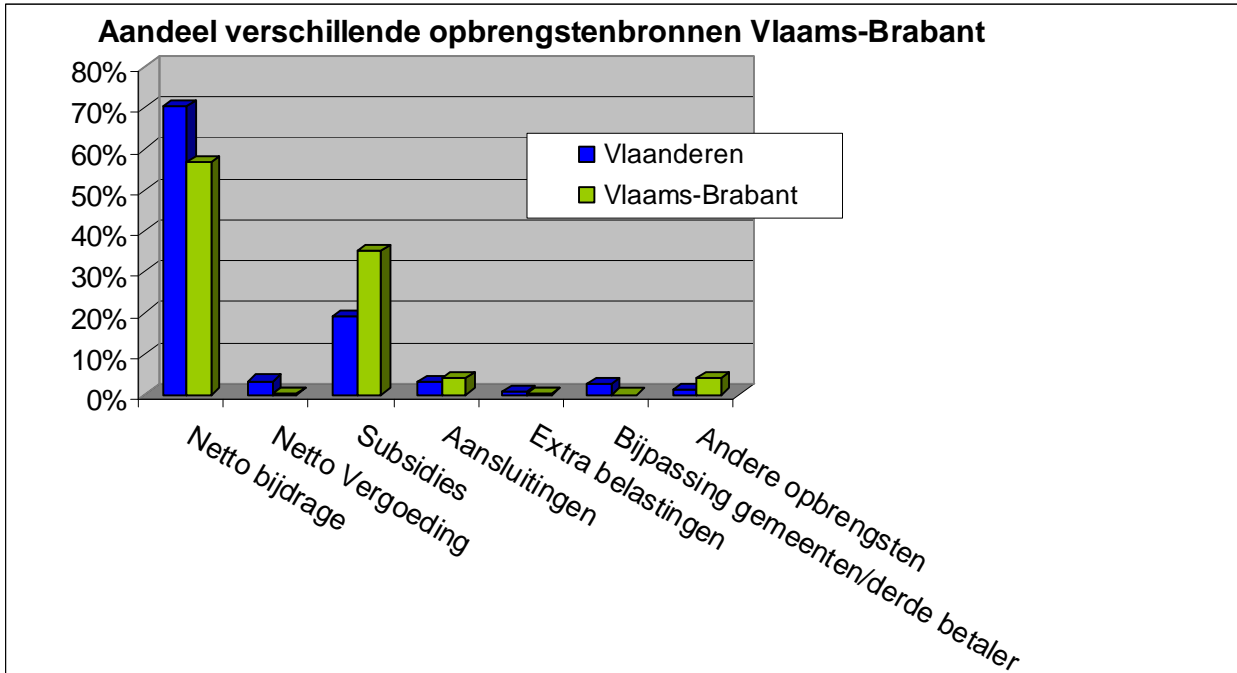
Antwerpen valt op door iets hogere ratio van de netto bijdrage (74%), een lagere ratio van de subsidies (10%) en een hoger aandeel vanuit gemeentelijke financiële tussenkomsten (5%). Antwerpen is de enige provincie waarin sommige gemeenten aangeven nog te beschikken over opbrengsten uit rioolbelastingen.

Aandeel verschillende opbrengstenbronnen Antwerpen

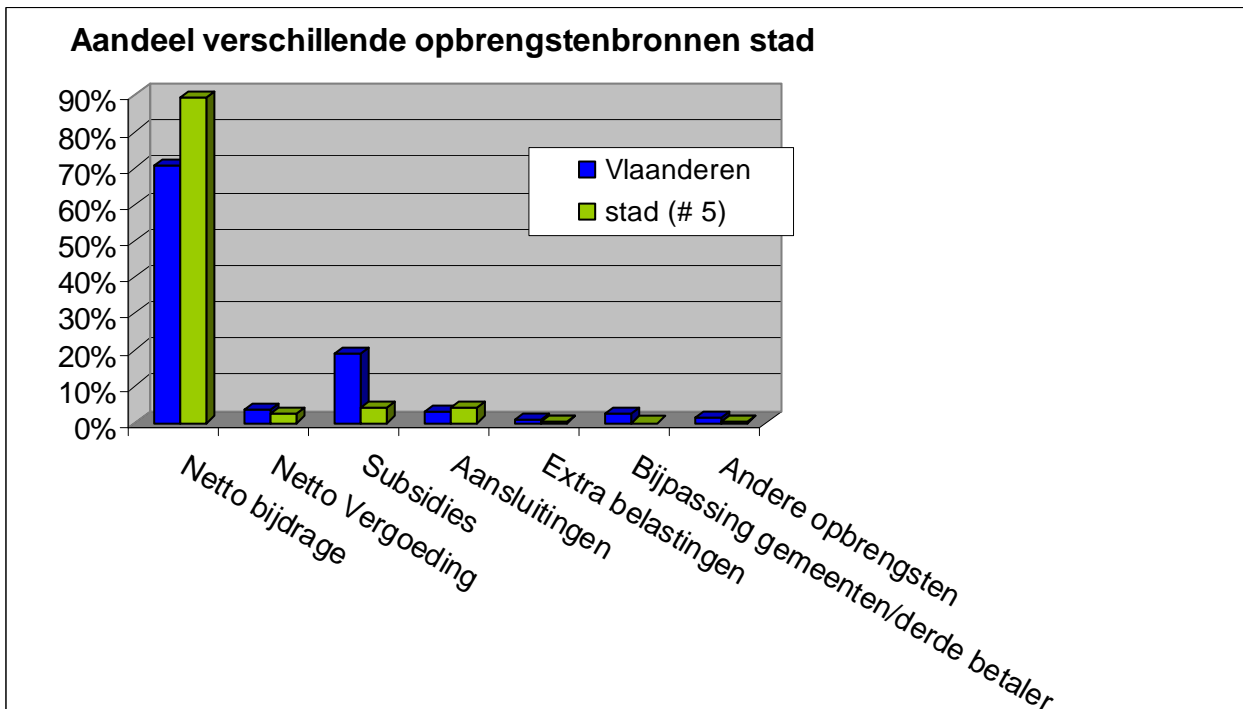
Vlaanderen (61%) - Antwerpen (56%)

Vlaams-Brabant daarentegen heeft t.o.v. Vlaanderen een significant lager aandeel opbrengsten uit de gemeentelijke saneringsbijdrage (55%), bijna een nulratio qua gemeentelijke vergoedingen, en een dubbel zo hoog aandeel subsidies (33%).

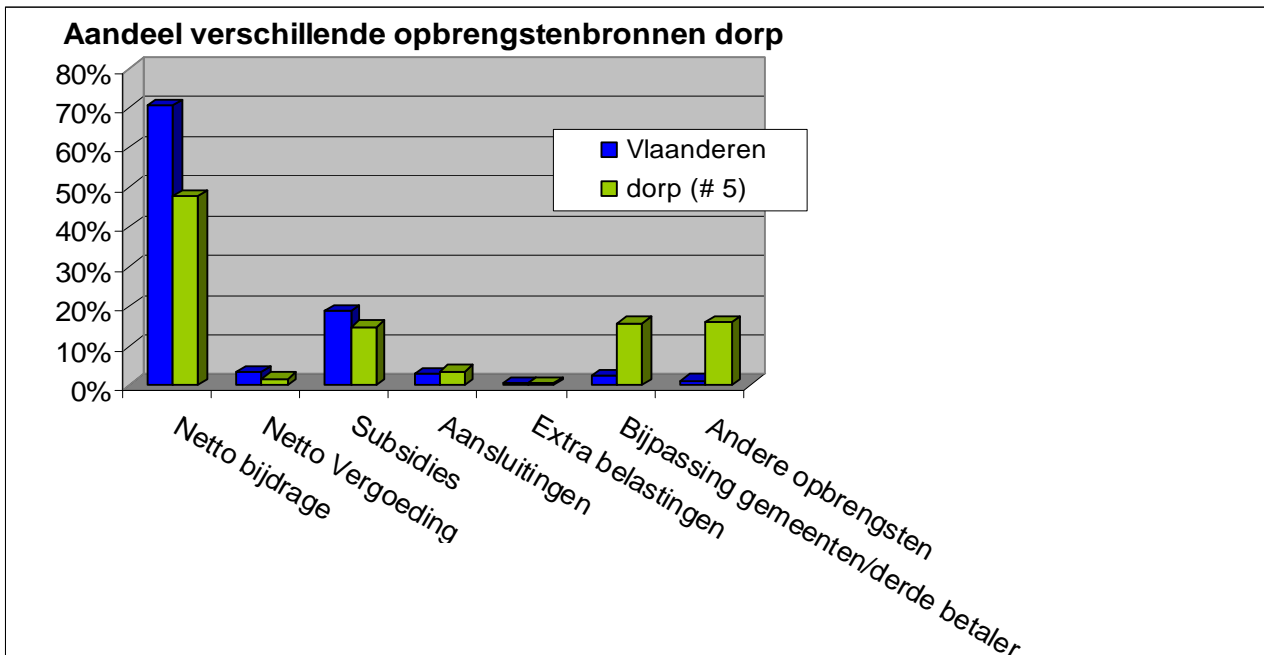

Vlaanderen (61%) – Vlaams-Brabant (52%)

De gemiddelde Vlaamse grootstad vertoont opnieuw een beeld vergelijkbaar met de provincie Antwerpen met een (significant) hogere ratio 'netto bijdrage' (88% i.p.v. 69%) en een veel lagere ratio 'subsidies' (3% i.p.v. 17%). De logica hierachter is mogelijks de hoge bevolkingsgraad van een grootstad in combinatie met de impact van de Europese Richtlijn Stedelijk Afvalwater die poneerde dat alle agglomeraties uiterlijk tegen eind 2005 moesten voorzien zijn van een opvang-, transport- en zuiveringsinfrastructuur voor het stedelijk afvalwater waardoor in 2007 relatief minder investeringsprojecten en subsidieaanvragen voorkomen.

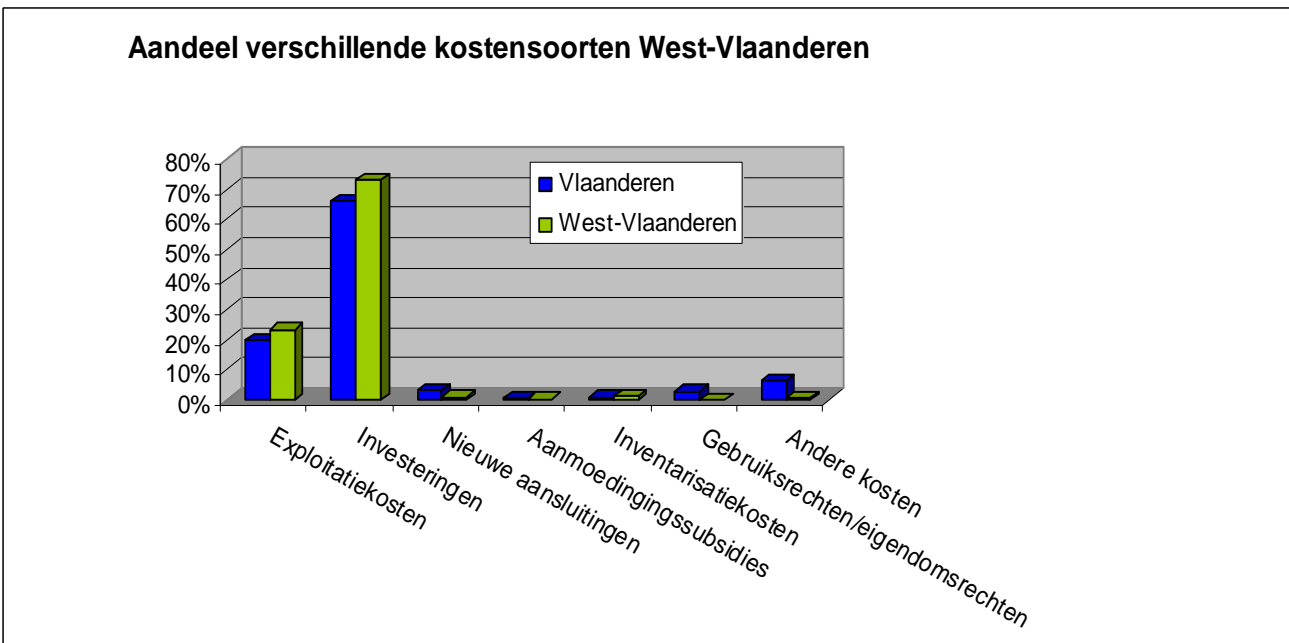

In een dorp tenslotte is er een beduidend lagere opbrengstenaandeel van de gemeentelijke saneringsbijdrage (45% i.p.v. 69%), relatief minder subsidies (13% i.p.v. 17%) en opvallend hogere ratio's bijpassingen/derde betalers (7%) en andere opbrengsten (7%) dan in Vlaanderen.

3.4. Kostenratio's

Naast de saneringsopbrengsten richten we nu onze blik naar de gemeentelijke saneringskosten, zijnde de exploitatiekosten, investeringen, nieuwe aansluitingen, toegekende subsidies aan particulieren, inventarisatiekosten, vergoedingen voor gebruiks- of eigendomsrechten, en andere kosten⁴. Meerbepaald inzake de investeringen dient te worden gerapporteerd over de vorderingsstaten en de intrestbetalingen voor leningen van de projecten met start of aanloop in 2007, naast ook de historische aflossingen voor projecten die startten vóór 2007. Voor dezelfde regio's (3.2 & 3.3) volgt hierna het aandeel van de respectievelijke kostensoorten.

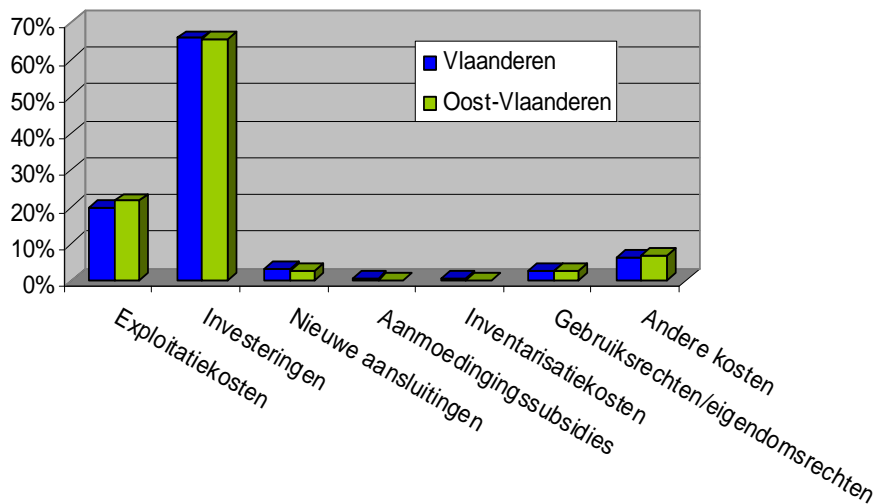

Vlaanderen (63%) – West-Vlaanderen (42%)

De kostenratio's voor Vlaanderen (blauw) dienen telkens als referentie: de exploitatiekost maakt in Vlaanderen bijna 20% uit van de totale saneringskost, de investeringen 63%, de nieuwe aansluitingen 3%, uitgekeerde aanmoedigingssubsidies en inventarisatiekosten minder dan 1%, gebruiksrechten/eigendomsrechten 3%, en tenslotte andere kosten⁵ 6%.

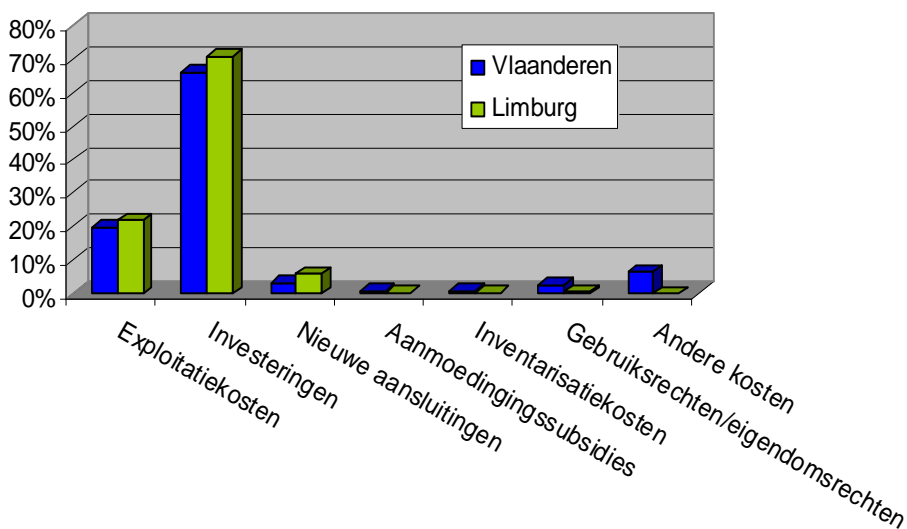
West-Vlaanderen leunt vrij nauw aan bij deze Vlaamse cijfers, uitgezonderd een hoger investeringskost-aandeel (71% i.p.v. 62%) versus lagere aandelen van nieuwe aansluitingen, gebruiksrechten/eigendomsrechten, en andere kosten. Oost-Vlaanderen en Limburg volgen nog getrouwer de Vlaamse gemiddelde kostenratio's.

Aandeel verschillende kostensoorten Oost-Vlaanderen

Vlaanderen (63%) – Oost-Vlaanderen (88%)

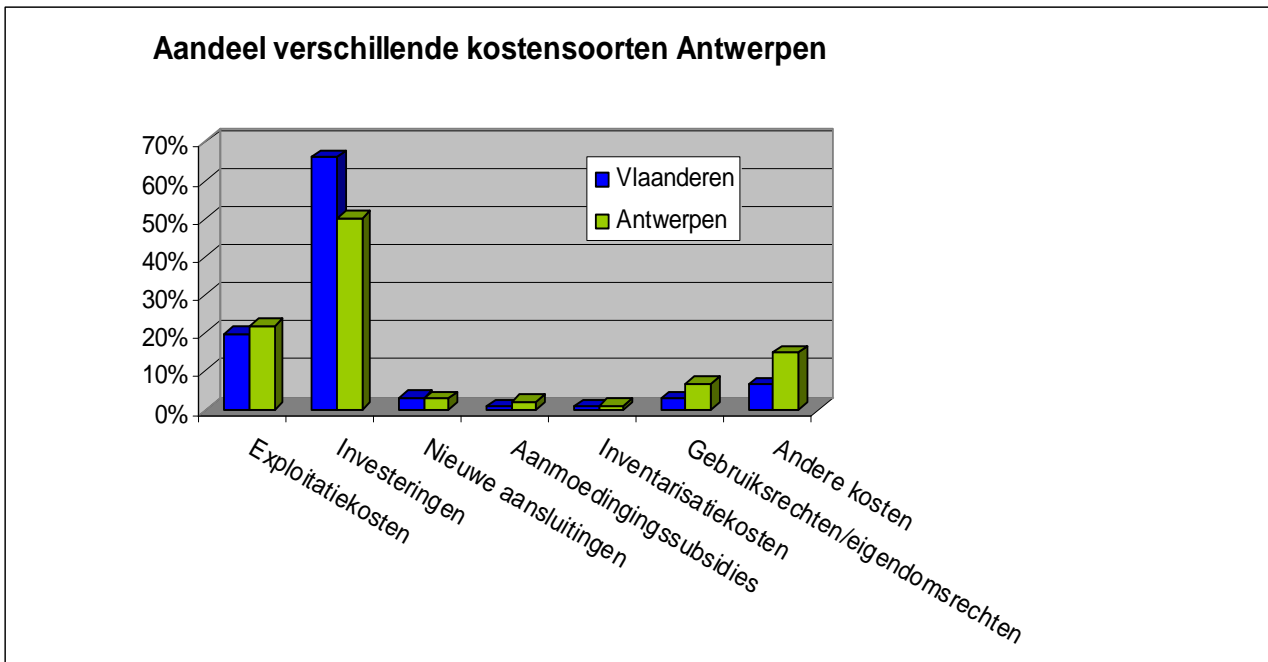
Aandeel verschillende kostensoorten Limburg

Vlaanderen (63%) – Limburg (77%)

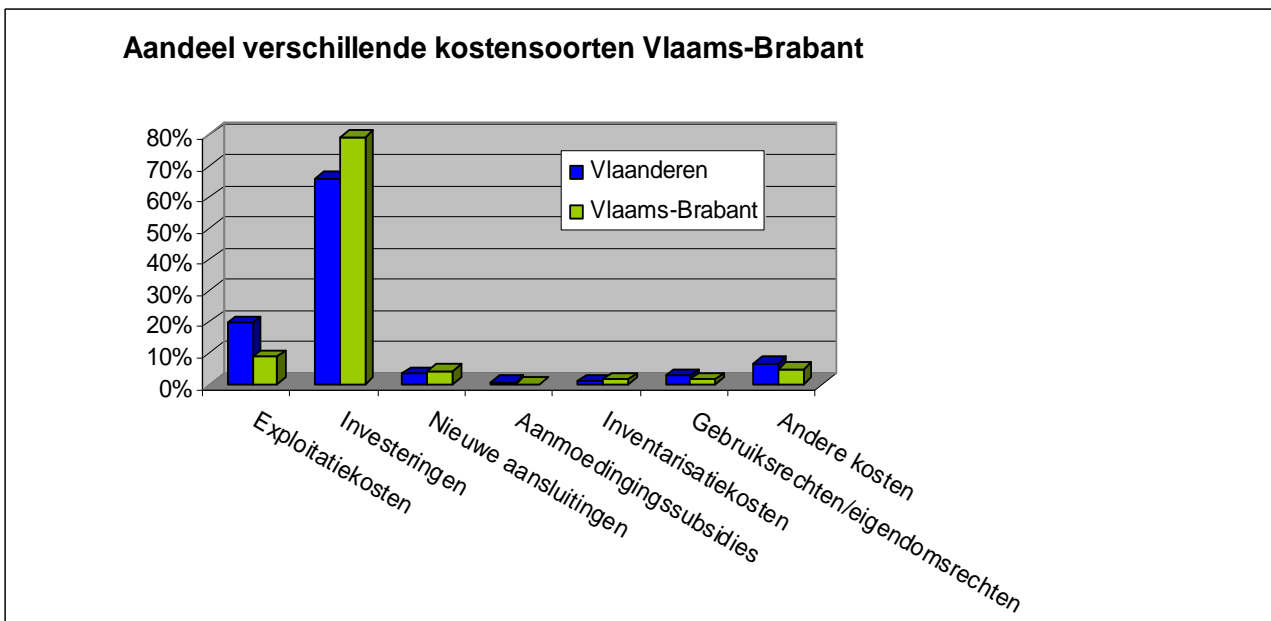
⁵ Dit zijn eveneens aan rioolbeheer gerelateerde kosten zoals niet-recupereerbare BTW, klantendiensten, communicatie (PR), studiekosten, e.d.

Antwerpen valt op door een veel lagere ratio van de investeringskosten (50%) en een hogere ratio van de kosten van gebruiksrechten/eigendomsrechten (6%) en andere kosten (12%).

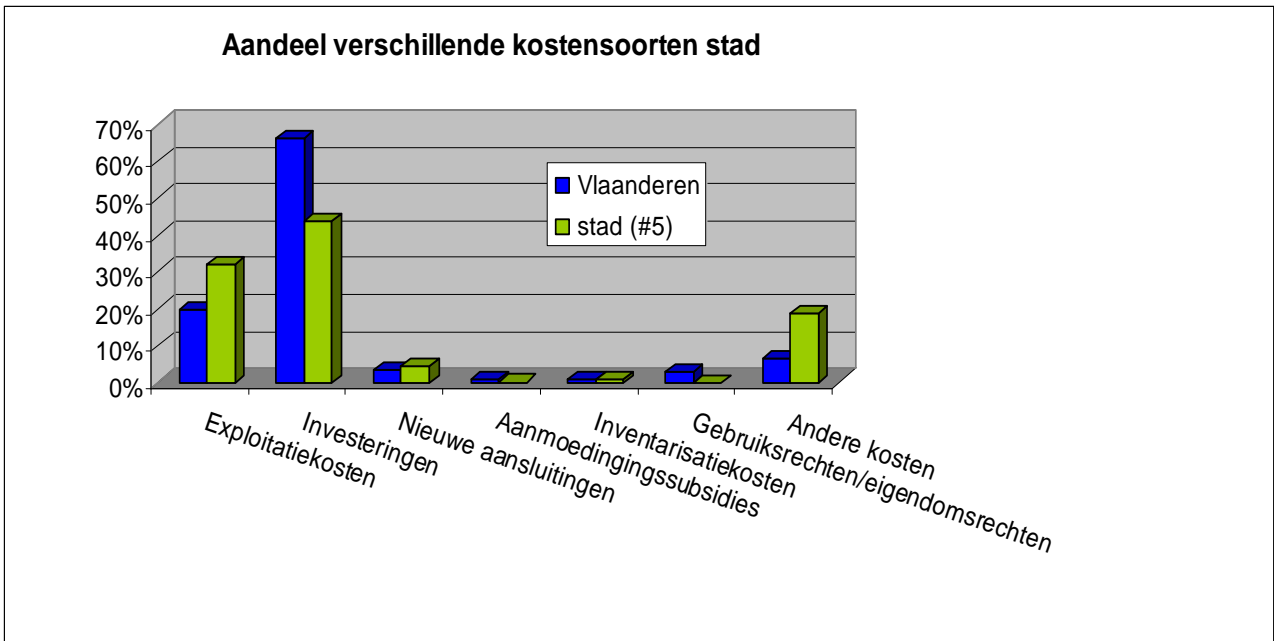
Vlaanderen (63%) – Antwerpen (56%)

Vlaams-Brabant daarentegen heeft t.o.v. Vlaanderen een significant lagere exploitatiekost (7%) en een veel groter aandeel van kosten investeringskosten (77%).

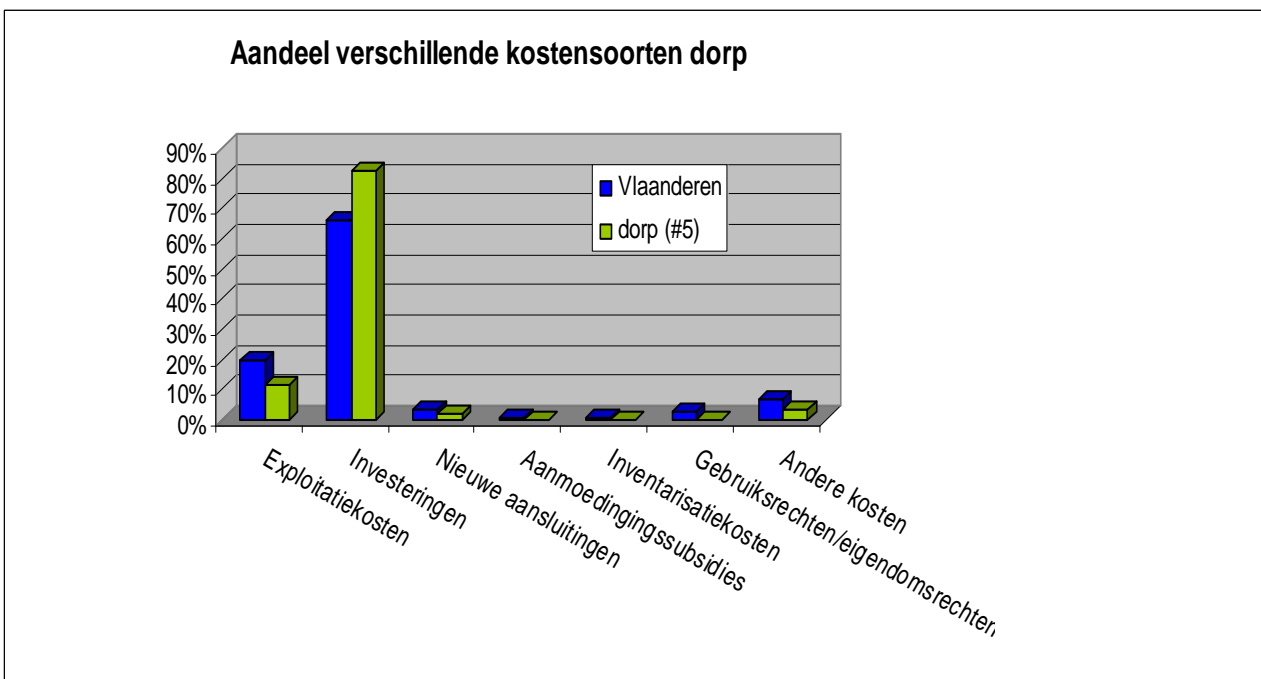

Vlaanderen (63%) – Vlaams-Brabant (57%)

In een gemiddelde Vlaamse grootstad liggen de ratio exploitatiekosten (30%) en de andere kosten (17%) een stuk hoger dan in Vlaanderen en het aandeel van de investeringskosten (41%) ongeveer 20% lager dan het Vlaams gemiddelde.

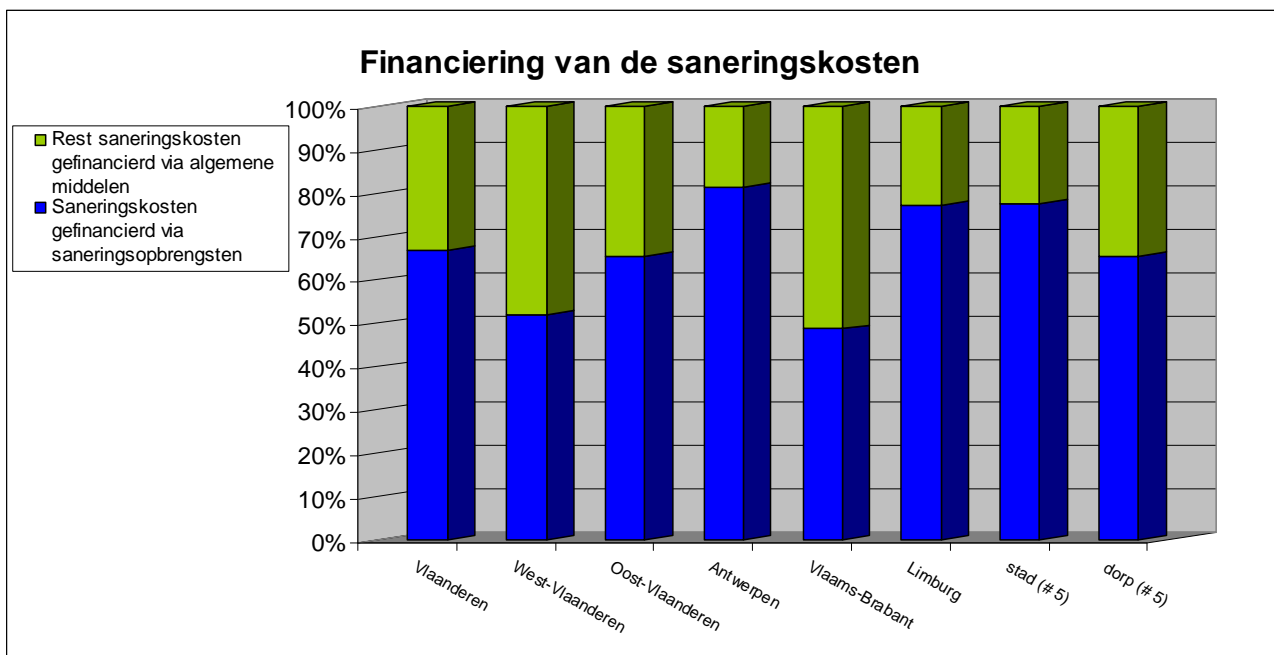

In een dorp tenslotte is er een lager exploitatiekosten-aandeel (10%) en een beduidend hogere ratio investeringen.

3.5. Totale kosten versus totale opbrengsten

In onderstaande grafiek worden de totale kosten uitgezet als 100%. Een vergelijking met de totale gerapporteerde opbrengsten leert dat voor Vlaanderen 67% van de totale kosten worden gedekt door de gemeentelijke bijdrage/vergoeding, subsidies, financiële tussenkomsten van gemeenten, aansluitingen riool, en andere saneringsopbrengsten. Anders gesteld, 33% van de kosten in 2007 is m.a.w. niet gedekt door opbrengsten van 2007. De oorzaak ligt hier enerzijds voornamelijk in het feit dat grote investeringskosten gefinancierd worden m.b.v. leningen die over 15 à 30 jaar worden terugbetaald. Toekomstige opbrengsten vanuit voornamelijk de gemeentelijke bijdrage en vergoeding zullen deze 'surplus-kosten' moeten helpen aflossen. Bij analyse van de rapporteringsinstrumenten over langere periodes zouden de totale opbrengsten en de totale kosten elkaar dus dienen te benaderen. Een andere oorzaak voor het verschil tussen totale saneringsopbrengsten en –kosten is gelegen in het geval van een gemeente als rioolbeheerder die algemene middelen (bv. vanuit opcentiemen of personenbelasting) inzet ter bekostiging van de gemeentelijke sanering.

Met andere woorden, afhankelijk van hoeveel de rioolbeheerders investeerden en van de mate waarin zij hiervoor bereid waren te lenen en/of algemene middelen in te zetten, vertoont de grafiek per regio een verschillende verhouding totale kosten versus totale opbrengsten. Meldenswaardig voor de momentopname 2007 is de grote variatie tussen de verschillende regio's. Uitschieters zijn de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant met een 'dekkingsgraad' van respectievelijk 75% en 42%.

3.6. Aandeel van de gemeentelijke bijdrage en vergoeding in de gemeentelijk kosten

In onderstaande tabel worden vanuit de absolute bedragen (rechts) twee ratio's berekend (links): nl. de bijdrage en vergoeding t.o.v. de exploitatiekosten, en de bijdrage en vergoeding t.o.v. de totale kost.

	Netto bijdrage & vergoeding t.o.v. exploitatie	Netto bijdrage & vergoeding t.o.v. totale kost	Netto bijdrage & vergoeding	Exploitatiekost	Totale kost
Vlaanderen (63%)	2,30	0,46	89.519.806,50 €	38.861.150,00 €	196.256.075,45 €
West-Vlaanderen (42%)	1,65	0,39	10.200.161,02 €	6.197.315,58 €	26.485.392,07 €
Oost-Vlaanderen (88%)	1,91	0,42	22.346.793,42 €	11.705.851,90 €	53.747.645,72 €
Antwerpen (56%)	2,92	0,64	31.228.925,68 €	10.694.536,54 €	49.016.865,99 €
Vlaams-Brabant (57%)	2,69	0,24	8.054.904,19 €	2.993.480,33 €	33.904.496,27 €
Limburg (77%)	2,43	0,53	17.689.022,19 €	7.269.965,65 €	33.101.675,41 €
stad (#5)	2,22	0,71	24.176.242,60 €	10.898.496,29 €	33.984.622,40 €
dorp (#5)	2,73	0,32	978.960,60 €	358.319,26 €	3.039.174,70 €

Voor Vlaanderen in zijn totaliteit en vertrekkende vanuit de gerapporteerde kosten geldt dat de opbrengsten vanuit de bijdrage en vergoeding voldoende zijn 2,3 maal om de exploitatiekosten te dekken. Exploitatie wordt hier verstaan als dagelijks onderhoud, herstel, evt. elektriciteitskosten en kosten personeel rioolbeheer - dus exclusief vervangingsinvesteringen. Vergelijking van de opbrengsten vanuit bijdrage en vergoeding t.o.v. de totale saneringskost bedraagt 0,46 wat zou betekenen dat bijna de helft van de huidige gemeentelijke saneringskosten gedekt is door de gemeentelijke saneringsbijdrage en –vergoeding. T.o.v. deze twee ratio's voor Vlaanderen toont bovenstaande tabel verschillende uitschieters: vooral de provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant, en het model 'dorp' vallen op.

Deze bedragen en ratio's zullen met behulp van de RI-cijfers voor de volgende jaren al dan niet bevestigd worden. Ook een spiegeling aan de kosten die praktisch vereist zijn om de goede watertoestand - zoals beschreven in de Kaderrichtlijn Water - te behalen binnen de vooropgestelde termijn dient in de toekomst opgenomen in deze analyse. Het is inderdaad uitermate relevant de actuele cijfers te vergelijken met de vereiste kosten in Vlaanderen voor uitbouw en onderhoud van het rioleringsnet. De VMM werkt dan ook aan een model om de kosten verbonden aan de realisering van de zoneringsplannen te becijferen.

3.7. Investerings- en exploitatiekosten per m³

Inzake de kost per m³ worden enkele absolute cijfers berekend, meerbepaald door de totale kosten (exploitatie, nieuwe investeringen, inventarisatie, overhead, aanmoedigingssubsidies, andere,...) te relateren aan de gefactureerde kubieke meters drinkwater en eigen water. De resultaten voor Vlaanderen en de verschillende provincies worden in onderstaande tabel weergegeven:

	Totale kost per m ³	Exploitatiekost per m ³	Investeringskost per m ³
Vlaanderen (55%)	0,9345 €	0,1856 €	0,6171 €
West-Vlaanderen (34%)	0,8972 €	0,1699 €	0,6926 €
Oost-Vlaanderen (78%)	0,9598 €	0,2448 €	0,6471 €
Antwerpen (47%)	0,6572 €	0,1421 €	0,3215 €
Vlaams-Brabant (46%)	2,1785 €	0,1450 €	1,7483 €
Limburg (77%)	1,0222 €	0,2245 €	0,7244 €
stad (# 5)	0,5553 €	0,1808 €	0,2385 €
dorp (# 5)	1,7855 €	0,2105 €	1,4678 €

Vlaanderen kende voor 2007 een totale saneringskost per gefactureerde m³ drinkwater en eigen water van 0,93 euro/m³: voornamelijk bestaande uit de kosten voor exploitatie en investering van respectievelijk 0,19 euro/m³ en 0,62 euro/m³. Met 0,93 euro/m³ komt Vlaanderen voor 2007 uit boven het gemiddelde Vlaamse gemeentelijke saneringstarief van 0,66 euro/m³ doch onder het maximaal toegelaten gemeentelijke tarief van 1,06 euro/m³ (2007). Ook hier (cfr 3.6) is het uitermate belangrijk om bij de volgende rapportering de actuele cijfers te gaan vergelijken met de vereiste kosten voor uitbouw en onderhoud van het rioleringsnet.

Overigens valt op dat er een flinke variatie is tussen de verschillende regio's: zo komt provincie Antwerpen en een gemiddelde grootstad op een lagere totale kost voornamelijk door lagere investeringskosten per m³. De kosten per m³ aan uitbreidings- en vervangingsinvesteringen in Vlaams-Brabant en in een gemiddeld klein dorp daarentegen zijn de hoogste in Vlaanderen waardoor de totale kost relatief hoog uitvalt.

Deze grote verschillen kunnen gelegen zijn aan de hogere investeringskosten voor landelijke gebieden – waar grote afstanden gelden over slechts een klein aantal abonnees en eigen waterwinners – maar evenzeer aan het nog niet uniform bijhouden en rapporteren van saneringsdata, aan inhaalbewegingen, aan reeds grote kosten in verleden, aan te weinig inspanningen of aan grote verschillen in kostenefficiëntie. De cijfers over de komende jaren gaan uitklaren waaraan de al dan niet persistente verschillen te wijten zijn.

3.8. Exploitatie hydraulische structuur (HS)

Ook specifieke aspecten van het rioolonderhoud kunnen becijferd en vergeleken worden doorheen Vlaanderen. Als voorbeeld staat hieronder weergegeven de gemiddelde exploitatiekosten per pomp en per pompstation. De representativiteit van deze cijfers zal in komende jaren groeien, maar ook hier springen grote variaties in het oog tussen de verschillende provincies en regio's.

	Exploitatiekost HS per pomp	Aantal pompen		Exploitatiekost HS per pompstation	Aantal pompstations
Vlaanderen (25%)	1.207,46 €	820	Vlaanderen (34%)	1.919,26 €	579
West-Vlaanderen (9%)	1.696,43 €	98	West-Vlaanderen (9%)	3.197,12 €	52
Oost-Vlaanderen (25%)	879,33 €	145	Oost-Vlaanderen (28%)	1.422,63 €	93
Antwerpen (29%)	2.099,93 €	234	Antwerpen (46%)	3.002,04 €	187
Vlaams-Brabant (5%)	1.130,94 €	46	Vlaams-Brabant (28%)	1.092,75 €	87
Limburg (70%)	515,01 €	297	Limburg (73%)	982,58 €	160
stad (#5)	2.640,86 €	106	stad (#5)	5.041,03 €	55
dorp (#5)	1.358,92 €	46	dorp (#5)	2.399,05 €	26

3.9. Investeringsprojecten

Tenslotte kunnen de via het rapporteringsinstrument opgelijste projecten worden geanalyseerd. Het betreft de lopende projecten of de projecten in opstart in 2007:

Projecten riolering (# 1000)	
<u>Aantal niet gescheiden</u>	70
<u>Aantal gescheiden</u>	703
<u>Aantal vervangingsinvesteringen</u>	164
<u>Aantal uitbreidingsinvesteringen</u>	478
<u>Som lopende meters (op 441 projecten)</u>	422604
<u>Raming totale investeringskost projecten (op 953 projecten)</u>	667.224.969,29 €
<u>Aanloopkosten voor startdatum in 2007 (op 456 projecten)</u>	3.631.622,11 €
<u>Reële investeringskosten na startdatum in 2007 (op 857 projecten)</u>	66.817.752,28 €
<u>Aantal gesubsidieerde projecten</u>	405
<u>Aantal niet gesubsidieerde projecten</u>	370
<u>Bedrag vastgelegde subsidie (op 262 projecten)</u>	127.018.989,11 €
<u>Gemiddelde duur project (in jaren) (op 970 projecten)</u>	3,56

Hieruit maken we op dat nog ongeveer 1 op de 10 projecten niet gescheiden rioleringsprojecten zijn. Ongeveer een kwart van de investeringen zijn vervangingsinvesteringen, de overige 75 % zijn uitbreidingsinvesteringen. Voor de projecten waarvoor alle informatie correct ingevuld werd, geldt dat iets meer dan de helft gesubsidieerd zijn, of nog, ongeveer de helft zouden nog ongesubsidieerde investeringsprojecten zijn. De gemiddelde duur van een project zou op 3,56 jaar gerapporteerd worden in 2007.

3.10. Conclusie

De hierboven gepresenteerde resultaten zijn een eerste analyse gebaseerd op beperkte gegevens van één jaar. Niettegenstaande overschrijding van de initieel gestelde inleverdata is een vrij goede respons bekomen van de verschillende gemeentelijke rioolbeheerders, voornamelijk de intercommunales. Bij de verwerking van de gegevens is de overtuiging bevestigd dat het rapporteringsinstrument een noodzakelijk en krachtig instrument is om de gemeentelijke inspanningen in kaart te brengen. Deze cijfers zullen vergeleken moeten worden met de vereiste kosten in Vlaanderen voor uitbouw en onderhoud van het rioleringsnet.

Onderbouwde evaluaties en conclusies zullen pas mogelijk zijn o.b.v. de rapporteringsdata van verschillende jaren. Voor basisjaar 2008 zal in april/mei 2009 een nieuwe versie van het rapporteringsinstrument opgestuurd worden samen met de enquête Ecologisch Performantiekader van de Ecologische Toezichthouder. De Economische Toezichthouder dringt aan en hoopt op een nog betere samenwerking met de gemeentelijke rioolbeheerders ook gezien het potentiële belang van het rapporteringsinstrument als leidraad en beleidsdocument voor de gemeenten en intercommunale rioolbeheerders.